

Commentaar op de tekst “Euthanasie vanuit een christelijk perspectief”, gegeven door Br. René Stockman, generale overste Broeders van Liefde

Ingaand op de tekst die werd opgesteld om de visietekst van de “Organisatie Broeders van Liefde België” te ondersteunen via een christelijke onderbouw, wens ik daarop volgende commentaar te geven. Ik volg de paragrafen zoals aangegeven in de tekst dd. 12.06.2017.

Een getuigenis

Rentmeesterschap komt toe aan diegene die het leven ontvangt, niet aan derden. En diegene die het rentmeesterschap heeft ontvangen over zijn leven moet daar zo goed mogelijk mee omgaan, zoals de talentenparabel ons voorhoudt. Dit houdt zeker niet in dat we een geschenk dat we ontvangen mogen teruggeven en in het geval van euthanasie vernietigen, teniet doen. Het teruggeven of vernietigen van een geschenk is een daad van ondankbaarheid, ook in menselijke relaties. Als we geloven dat ons leven een geschenk is van God, dan mogen we ervan uitgaan dat God ons geen onmogelijk rentmeesterschap oplegt, dat Hij ons geen vergiftigd geschenk geeft. Het is dan ook niet aan de mens om eenzijdig te beslissen dat zijn rentmeesterschap ophoudt.

Tegenover het aangrijpende verhaal dat hier wordt aangeboden kunnen we heel wat andere verhalen plaatsen van mensen die heel dankbaar zijn dat ze uiteindelijk toch niet voor euthanasie hebben gekozen, ook bij zwaar psychisch lijden.

Erkenning van het uitzonderlijke

Wanneer en wie zal uitmaken dat iets uitzonderlijk wordt en bestempeld kan worden als een aanhoudend en uitzichtloos psychisch lijden. Aanhoudend lijden en uitzichtloosheid in het lijden zijn dikwijls juist inherent aan psychisch lijden, en het vraagt van de psychiatrische hulpverlener daar mee om te gaan. Welke criteria zal men hanteren om dan iets als “uitzondering” te bepalen en daarmee toe te geven dat men vanuit de zorgverlening niets meer kan doen, dat iemand uitbehandeld is? Eén van de grote problemen bij de euthanasiewetgeving blijft trouwens het arbitraire karakter van de gehanteerde criteria. We zien dat deze steeds maar verder verschuiven. In de tekst die voorligt gaat het niet meer om terminaal lijden, maar alleen uitzichtloos lijden. Dit is al een grote verschuiving in vergelijking met de criteria die bij de creatie van de wetgeving werden gehanteerd. Nu kunnen ook minderjarigen om euthanasie vragen, wie is de

volgende groep? Het argument luidt: iemand die om euthanasie vraagt is daartoe sowieso in staat en beschikt dus over voldoende levenswijsheid. Bij psychiatrische patiënten kunnen we ernstige vragen stellen over de bekwaamheid om daaromtrent een redelijk besluit te nemen.

Proportionele visie op ethiek en de deontologische visie en ideologisering

Het centrale punt en de basis binnen een christelijke ethiek is dat het leven absoluut is, waaraan niet kan geraakt worden. Het leven is een geschenk van God en houdt een opdracht in. En omdat het leven absoluut is, daarom is het beschermwaardig. Het leven is steeds meer dan de kwaliteit dat het al dan niet heeft. Daarom is het wellicht niet steeds duidelijk wanneer we het hebben over de absoluutheid van de beschermwaardigheid van het leven: dan gaat het niet over de absoluutheid van de beschermwaardigheid, maar over de absoluutheid van de waarde van het leven, en daaruit vloeit de beschermwaardigheid voort. De waarde van het leven als dusdanig kan nooit worden afgewogen aan de intentie en de motieven die men heeft, noch aan de omstandigheden of de situatie en noch aan de kwaliteit dat het al dan niet heeft. Aan de beschermwaardigheid, de autonomie en de verbondenheid gaat nog steeds iets vooraf: en dat is de waarde van het leven als dusdanig.

De intentiemoraal die hier wordt naar voor geschoven heeft zijn waarde, maar is niet de totale "moraaltheologie". Wanneer het gaat over het leven als dusdanig, dan wordt de intentiemoraal overstegen want "leven" is geen handeling die kan worden getaxeerd naar intentie, gevolg of situatie.

Wanneer dan vanuit de absoluutheid van de waarde van het leven gepleit wordt om de beschermwaardigheid steeds te laten primeren op de autonomie en de verbondenheid, is het kort uit de bocht te stellen dat dit een deontologische visie is die door het leergezag van de Katholieke Kerk wordt voorgehouden en die zich tot een ideologie verheft. Erger nog, het te beschouwen als een idee met een harnas die zich afschermt tegen elk argument, redelijkheid en debat. Volgens de tekst is er dus geen intrinsiek kwaad meer, maar kan alles vergoelijkt worden door de intentie en de situatie.

In de tekst wordt verwezen naar Levinas. Hij heeft inderdaad gesteld dat alleen God God is, en dat de mens niet voor God kan spelen. Maar de mens is wel als enige geschapen naar het beeld en gelijkenis van God. Dus de mens is een afstraling van God, waarin Gods beeld aanwezig is. Daarom spreekt hij zo schroomvol over het gelaat van de andere, waarin hij steeds de gelaatstreken van God ontwaart. Hij zegt uitdrukkelijk dat het gelaat van de andere ons voor

een ethisch imperatief stelt en ons oproept om hem niet te doden, maar te respecteren, meer nog, hem onvoorwaardelijk lief te hebben, zoals we God onvoorwaardelijk lief moeten hebben. Levinas trekt de kaart van de medemenselijkheid om de andere als mens te respecteren en lief te hebben, en zeker niet te doden.

Wanneer Jezus inderdaad ingaat tegen het verabsoluteren van de Joodse regels, gaat het steeds om de mens te promoveren en niet de mens op te offeren aan de regels. Ik heb heel veel moeite om daarin het euthanasiedebat te betrekken, als ik in de visietekst dan zie hoeveel regels er worden ontworpen om het besluit tot euthanasie ook zagezegd moreel te legitimeren.

Bijbels gebod: "Gij zult niet doden"

Het is niet omdat de decaloog iets niet letterlijk verbiedt, dat het toegelaten is. Er bestaan dus wellicht exegetische redenen voor de hertaling van 'doden' naar 'moorden', maar dat is hier helemaal niet relevant. Het is niet omdat het gebod verbiedt om te moorden, dat doden ineens toegelaten en christelijk wordt. De visietekst wil dus euthanasie niet erkennen als een onaanvaardbaar moorden, maar wel als een christelijk gemotiveerd doden. Welk motief speelt hier om dit doden te legitimeren? De zelfbeschikking van de patiënt, of een trend waartegen men niet durft in te gaan? Voor iedere legitimering van doden staan duidelijke juridische criteria. Doorgaans gaat het om de verdediging van de natie, van het volk, de maatschappij, de samenleving, denk maar aan oorlog, terrorisme, zware criminaliteit, enz. En hier wordt telkens de proportionaliteit in acht genomen. Ook bij wettelijke zelfverdediging geldt die proportionaliteit, zonder dat beginsel is het doden nooit wettig.

Wanneer we de euthanasiewet bekijken werd daar eveneens een welomlijnde procedure uitgewerkt waardoor het doden van de patiënt legitiem wordt. En wat is het uiteindelijk motief anders dan de absolute zelfbeschikking en de absolute vrijheid van de patiënt die boven de absolute waarde van het leven als dusdanig werden verheven.

Dan vraag ik mij in alle eerlijkheid af wat het motief is van de organisatie Broeders van Liefde om euthanasie als een daad van doden van een medemens te legitimeren wanneer men duidelijk stelt dat het niet gaat over het verabsoluteren van de zelfbeschikking noch over het volgen van een actuele trend.

Gewetenskeuze

We hebben nooit gesteld dat we de patiënt in de steek laten, maar wel dat we de vraag heel ernstig nemen en inderdaad alles zullen doen om de patiënt nabij te zijn en samen met hem te zoeken naar nieuwe perspectieven. Dat is toch juist goede psychiatrische zorg. Als men echter spreekt over een twee trajecten parcours, sluit men de mogelijkheid tot euthanasie reeds bij aanvang in. De vraag blijft welke de alternatieven zijn die men aanbiedt. Daar wordt in de visietekst niet op ingegaan. Het zou de organisatie juist tot eer strekken om daar alle energie in te steken en in de lijn van onze traditie als congregatie en dus in lijn met ons charisma echt de specialisten te worden om bij uitzichtloos en langdurig lijden niet te moeten stellen dat een patiënt uitbehandeld is. Dat is toch het ergste dat een patiënt zal moeten aanhoren: "Ik ben uitbehandeld, mijn leven is hopeloos". Vanuit christelijk perspectief op de verrijzenis willen noch kunnen we nooit spreken over hopeloos leven, wel moeilijk en zelfs zeer moeilijk leven. Maar het perspectief van de verrijzenis geeft aan het zwaarste lijden steeds nog een lichtpunt. En daar moeten we als christelijk geïnspireerde voorziening alle energie voor over hebben om dit lichtpunt te laten schijnen.

Tegelijk is het ongehoord te stellen dat de visie op de absolute waarde van het leven een gesprek en begeleidingstraject in de weg zou staan en dat daarmee de kans wordt ontnomen dat verbetering wordt gevonden waardoor de euthanasievraag zou kunnen verdwijnen. Dat is juist ideologie die zich als een harnas afschermt! Dus zou afwijzen van euthanasie de verbetering van de patiënt in de weg staan? Dat is gewoon onzinnig.

De volgende paragraaf lijkt dan weer te zegen dat alles mag omdat toch niemand mag oordelen. Maar zo eenvoudig is dat niet. Ja, God is steeds aanwezig met zijn vergeving, maar op voorwaarde dat er berouw is. En Augustinus zegt dat alles mag als er maar liefde is. Maar het is de vraag of euthanasie past in die liefde.

Dat onmacht dikwijls aanwezig is bij het behandelen van een psychiatrische patiënt zal niemand ontkennen. Maar machteloosheid onder ogen zien betekent niet die machteloosheid opheffen door de reden ervan te verwijderen. En dat gebeurt bij euthanasie.

Ten slotte zal het doorverwijzen wanneer uiteindelijk toch euthanasie zal worden toegepast niet zomaar gebeuren, maar ook zorgvuldig, zoals men zorgvuldig wil zijn in alles. Het blijft een grote tekenwaarde hebben formeel te stellen dat

binnen de muren van de voorziening geen euthanasie wordt uitgevoerd: een tekenwaarde voor de patiënt in eerste instantie, voor de familie, voor de zorgverleners en voor de ruimere omgeving. Ik wil ook eindigen met een verhaal zoals u startte met een verhaal. Het is het verhaal van patiënten die via verpleegkundigen deden vragen of ze nog veilig waren bij de Broeders van Liefde indien de zorgverleners tot het besluit zouden komen dat ze uitbehandeld zijn. Dat is een vraag waarvan we zouden moeten wakker liggen!

Br. René Stockman
Generale overste
Broeders van Liefde